

[Bomholt.]

Det samlede beløb på langt over 100 mill. kr. fra statens side til folkeskolen kan måske nok her og dér virke afskrækkende; men hvis man skulle følge retsforbundets parole og lade forældrene selv afholde de med børnenes skolegang forbundne udgifter, ville det enkelte hjem gå i knæ under byrden. Set fra et alment nationalt synspunkt er det vistnok de penge, der gives mest fornuftigt ud.

Udgifterne til folkeskolen er i hvert fald de for et demokrati nødvendigste driftsudgifter, og et demokrati, der ønsker at bevare rødderne dybt i jorden, må være levende interesseret i skolens arbejde. Det er her, grunden lægges for en efterfølgende generations indsats. Hvis der opstår en skævhed i skolearbejdet, må vi risikere, at en sådan skævhed engang i fremtiden går forstærket igen på områder, hvor vi nødigst ville se det.

Der gives ikke en mere værdifuld gerning end underviserens og opdragerens og vel heller ikke en mere besværlig. Vi lever i en overgangstid, hvor gamle livsformer er ved at smuldre og en ny livsstil endnu ikke er blevet fæstnet. De gamle tiders individualisme er brudt, og en ny tids kollektivisme har endnu ikke fundet udtryk i en klar etik eller faste vaner. Vi er på vej til at finde den nye form, utvivlsomt, men det kan vare længe endnu, før det nye er rodfæstet i folket.

Skønt vi lever i en overgangstid med brydninger og opdragelsesvanskeligheder, er det trods alt barneskolen, der bedst kan formidle, bedst kan føre de prøvede værdier videre, så at de kan indgå i en ny sammenhæng. Uden den hjælp, som ydes af skolen, ville mange hjem være præget af endnu større uklarhed, end tilfældet er. Det bedste bevis for den indre styrke i folkeskolen er den kendsgerning, at der kun findes et fåtal af friskoler, og at disse friskoler uden hensyn til ydre konjunkturer er i stille tilbagegang. Da vi vedtog undervisningsminister Hartlings forslag om øgede tilskud til friskolerne, vidste vi ikke, hvordan fremtiden ville forme sig. Ville de relativt mange

penge til friskolerne få friskolernes antal til at svulme op? Det er ikke sket. Det synes, som om friskolerne er udenfor enhver propaganda, der knytter sig til penge og ydre velfærd, og det er unægtelig et tiltalende træk.

Der findes ialt 234 friskoler, og af dem er vel halvdelen af grundtvigsk præg. Disse skoler repræsenterer en del af de smukkeste traditioner indenfor dansk skoleliv. I modsætning til de ofte farveløse eksamensskoler er de bygget på en idé, og vel at mærke en idé, som hele den offentlige skole har godt af at møde. Jeg tænker her på skolerne, hvor de er bedst. Også på dette område er der naturligvis skoler med for stillestående luft og med for megen ikke tradition, men traditionalisme.

Den Grundtvig-Koldske friskole hviler på det intime samarbejde mellem skole og hjem. Det er forældrene, der selv bygger skole og selv ansætter lærere, og hemmeligheden bag det hele er, at hjem og skole har fælles livssyn og et fælles mål for børnenes opdragelse. Skolen er hjemmenes fælleshjem. Læreren hører med til familien; han er „en af vore egne“, med kendskab til de vilkår, som præger hvert enkelt hjem i kredsen. Og således sker der da det lykkelige, at barnet kan forblive i den samme oplevelsesverden, enten det er hjemme, eller det er i skole.

Forældre og lærere er enige om, at der ikke skal stiles mod ydre præstationer, mod eksaminer eller lignende. Skolen skal, som det hedder, tjene livet, d. v. s. give barnets vækst en rolig og organisk udvikling med samling om det væsentlige. Nogle af de bedste friskolelærere, jeg har truffet, var så at sige afseminariserede. Det lille ord „fri“ i deres titel var noget af en bekendelse. De elskede den frie, levende undervisning. Og de var fortællere. De magtede denne vidunderlige kunst, fortællekunsten, som lektieskoler og meget andet ondt efterhånden har forkrøbet. Hvad de gamle fortalte, gik her igen, men i klarere form. Det stof, der indgik i fortællingen, var så at sige en slags udvidet hjemstavnsløse: landets og slægternes historie, folkesagn og saga. Det tjener